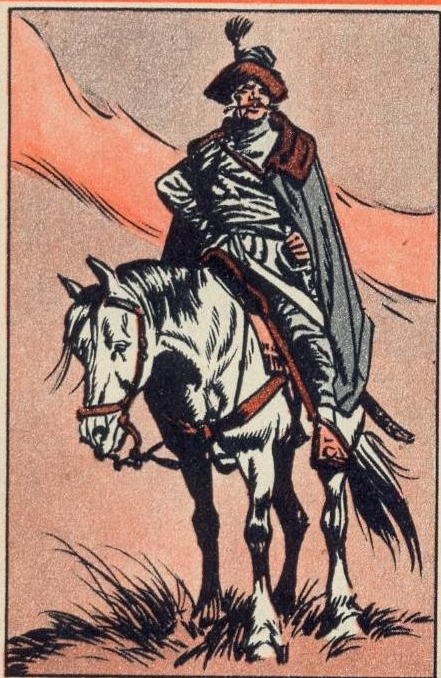

DE GESCHIEDENIS VAN DE WERELD

POLEN

POLEN was een zeer uitgestrekt land, een grote vlakte — « polona » wil trouwens zeggen vlakte — die zich uitstreckte van de Oder tot de Dnjepr, van de Duna tot de Dnjestr, tot in het oneindige... De reiziger die het waagde dwars door deze vlakte te reizen, had de indruk dat er nooit een einde zou aan komen. Er was natuurlijk hier en daar een stad : Warschau, Krakau, Poznan, maar ze waren zeldzaam. En er waren ook grenzen : Pruisen, Oostenrijk, Rusland. Maar die grenzen waren ver af, of ten minste ze schenen ver af...

1. TWEE KLASSEN

IN Polen waren er twee klassen : de boeren en de edelen. De boeren waren armzalige, onderdrukte lijfgeenen. De edelen, zij waren zeer talrijk, oorlogszuchtig, ritterlijk en arm. Hun landgoed was soms zo klein dat, « wanneer een hond er zich in het midden van neerzette, zijn staart op het landgoed van de buurman lag », zoals men het te dien tijde uitdrukte. Zij hadden een paard, vaak graatmager ; zij hadden een degen, gewoonlijk zonder schede ; zij hadden een rok, altijd blauw, maar gewoonlijk gelapt ; zij hadden een spoor, vaak op de naakte hiel gebonden. Maar, zij waren onafhankelijk en fier. De edelen vormden het Poolse leger dat er uitzag als een hongerge horde...

2. DE MAGNATEN

ENKELE families van de hoge adel heette men magnaten. Deze magnaten bezaten landgoederen zo groot als provincies. Zij droegen steeds rode laarzen, waren in prachtige bontmantels gehuld en droegen gouden gordels. Zij leefden als koningen in weelderige paleizen. Magnaten waren o.m. de Czartoryski, de Lubomirski, de Potocki, de Radziwill, de Leczynski, de Ledochowski. Zij waren de meesters van de staat.

3. DE KONING

POLEN was een republiek met aan het hoofd een koning. Was de troon erfelijk ? Neen, de koning werd verkozen. Verkozen ? Ja, door de edelen. En wie werd door de edelen verkozen ? Hij die de grondwet het best eerbiedigde, d.w. z. hij die de vrijheid van de heren eerbiedigde. Het was dus eer koning zonder macht ? Ja, de koning was een ledepop ! Zijn verkiezing geschiedde in de Wolavlake.

4. DE GRONDWET

INDIEN de koning niets in de pap had te brokken, wie regeerde dan de staat ? Wie maakte de wetten ? Dat was de Landdag, samengesteld uit een Senaat van magnaten en een Kamer van gezanten, of afgevaardigden van de lage adel. De Landdag vergaderde slechts om de twee jaar en besliste helemaal niets. Inderdaad, het volstond dat een afgevaardigde riep : « Nie pozwalam ! » (Ik verzet me), om iedere beslissing te annuleren en de ontbinding van de Landdag te veroorzaken. Dit juweel van een grondwet droeg de Latijnse naam « liberum veto ». En wanneer de Landdag dan ontbonden was, kwamen de maarschalken van de adel bijeen.

5. DE VRIJHEID

IN 1764 stierf Augustus III van Saksen, koning van Polen, en een heleboel kandidaten wensten hem te vervangen. Tussen deze kandidaten Xavier, zoon van Augustus III. Maar Catharina besloot een van haar favorieten op de troon van Polen te zetten. Dit was Stanislas Poniatowski. Een Russisch leger drong Polen binnen en omsingelde de edelen, die te Wola de koning moesten verkiezen. Het Russisch leger was natuurlijk een afdoend argument om Poniatowski tot koning uit te roepen !